

כלים חדשים לכתבים ישנים — דיני נגעים

במאמר מוצגים תרשימים הנוגעים לדיני נגעים. תרשימים אלו מדגימים את התועלת שבשימוש בסמלים מתמטיים להבנת סוגיות מסובכות של חז"ל ולהוראתן בדרך קצרה.

התרשימים הבאים הנוגעים לשני קטעים בדיני נגעים באים להדגים את התועלת שבשימוש בכלי המדע להבנת טקסטים חשובים אבל מסובכים של מקורותינו. הטקסט הראשון (ויקרא יג, כט-לז) דן בדיני נתק. השני (ויקרא יד, לט-מח) דן בנגעי בתים. הטקסט השני הוא גרסת רש"י המובאת בספר "יוסף הלל" של בן דודי יוסף הלל ברכפלד ז"ל. המחבר מעיר בספרו כהקדמה לפירוש של הפסוק ברש"י: "בדיבור זה תלו כל הגיבורים את שלטיהם והאריכו מאוד לפרשו". בטקסט זה, רצוי לשים לב לשתי הנקודות האלה:

- א. בר"ה ובא הכהן וראה (ויקרא יד, מד) רש"י מביא ממכילתא גזירה שווה מנגעי בגדים לנגעי בתים, שבשניהם נאמר "צרעת ממארת", ולכן בשניהם חייב להיות קיים מקרה של נתיצה או שריפה כתוצאה של חזרת הנגע ללא פשיונו. לכאורה, הפסוקים של נגעי בתים מורים להיפך — דווקא על נתיצה רק במקרה של פשיון. על-ידי דיוקים בפסוקים עצמם ובעזרת הדרשות במכילתא מצליח רש"י לפרש את הכתוב באופן שהפשיון אינו אלא שלב קודם לנתיצה. הנתיצה עצמה אינה אלא תוצאה של ה"חזרה" בשלב הסופי, בלי פשיון.
 - ב. בנוסף על חיוב הנתיצה אחר חזרה לבד המתחייב מהגזירה השווה, מדייק רש"י מהמכילתא שאין חיוב זה קיים בלי חילוץ, קיצה וטיחה. שני תנאים אלה מקשים מאוד על ההבנה של דיבור המתחיל של רש"י ללא התרשים המוצע.
- אמר רב הונא אמר רב משום רבי מאיר: לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים ג ע"ב) לפי שמתקיימת גירסא שלה יותר מן הארוכה (רש"י שם, ד"ה וכל היכא)

* אנו מודים בזה לחוג לומדי רש"י בבית-הכנסת העתיק במוצא, אשר בהערותיו תרם רבות למאמר זה. מאיר ברכפלד (טקסט) ונכדיו מבית וטרטיל (תרשימים)

לקוראים שאינם מצויים אצל הסימנים המתמטיים —

$$P \text{ לא} = \sim P \quad \text{לדוגמה } a = \sim b$$

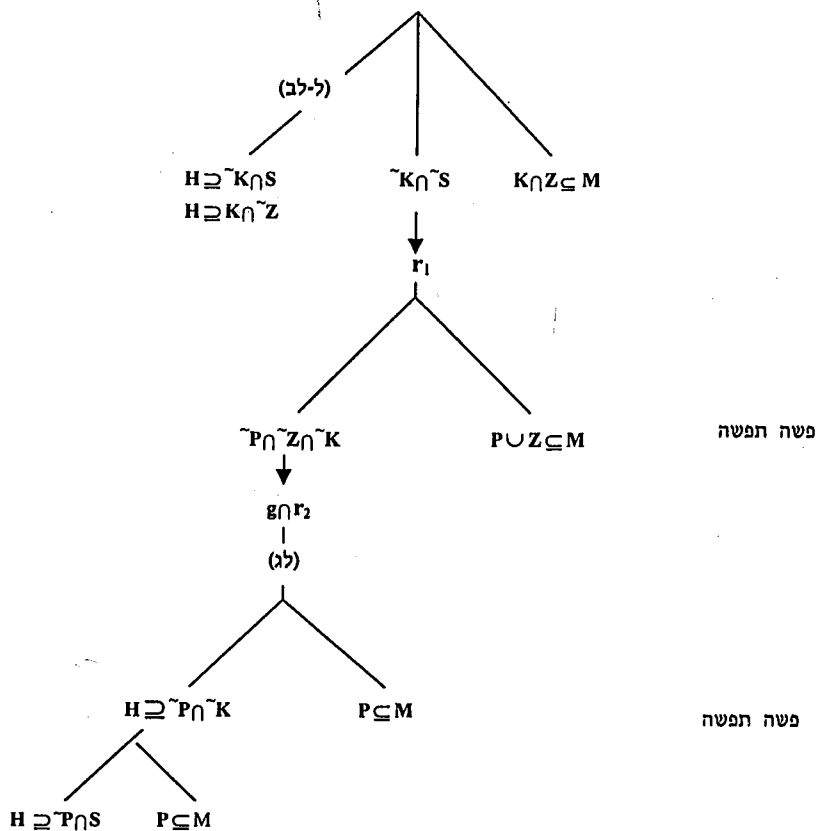
$$b \text{ גם } a = a \cap b$$

$$b \text{ או } a = a \cup b$$

$a = a \subseteq b$ שווה ל- b או מהווה חלק שלו.

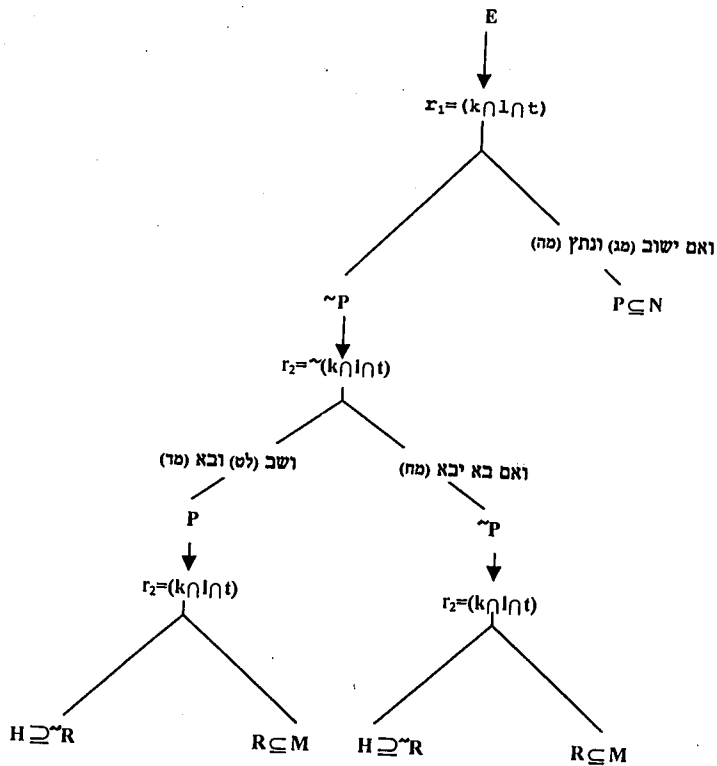
$b = a \supseteq a$ שווה ל- a או מהווה חלק שלו.

למשל: משמעות של $H \supseteq \sim R$ היא — כל ש"אינם חוזרים" מהווים קבוצה שווה לה"מטהרים" (H) או מהווים רק חלק ממנה, וקיימים עוד "מטהרים" אחרים.

תרשים 1

נתק, ויקרא יג, כט-לז — לפי פירוש רש"י

תרשים 2

נגעי בתים, ויקרא יד, לט-מח – לפי פירוש רש"י
(עפ"י נוסח בספר יוסף הלל)

(פסוקים מו-מו אינם מופיעים בתרשים מפני שאינם מוסיפים לטיעון ולמסקנות)

מקרא לתרשימים

מסקנות	פעולות	מצבים
H = טהור	r_i = סגירה מספר i	K = עמוק
M = טמא	(i=1,2,3)	Z = צהוב
N = נותן	g = גילוח	P = פשה/פרח
	k = קוצה	S = שחור
	t = טח	E = נגע
	l = חולץ	R = חוזר

